

Företal

Utvärderingar av verksamhet och reformer har blivit ett alltmer vanligt inslag i den kommunala vardagen. Förklaringar som anges är dels att förändrade styrformer fordrar förbättrad uppföljning och ett utvecklat utvärderingsarbete, dels att varje modern organisation ägnar sig åt utvärdering. Ur forskningssynpunkt är det angeläget att reflektera kring orsaker till utvärderingar, effekter av utvärderingar och att bidra till förbättrad utvärdering genom att förmedla de kunskaper som forskare naturligt besitter kring hur data kan insamlas, bearbetas och tolkas. I den första uppsatsen i detta nummer av *Kommunal ekonomi och politik* behandlar Rolf Lundin utvärderingar som styrmedel för ledning i offentlig sektor. En utgångspunkt för uppsatsen är att de förutsättningar som utvärderingen och utvärderarna ges påverkar användningen och betydelsen av utvärderingen. Genom två exempel illustreras olika aspekter på utvärderingsarbete och de olikheter som kan uppstå som en följd av skilda förutsättningar. Skillnader i förhållandet mellan utvärderare, utvärderad och utvärderingens beställare beskrivs och effekter av dessa skillnader klargörs. Uppsatsen innehåller många tänkvärda iakttagelser rörande utvärderingar. I slutsatsavsnittet redovisas några sammanfattande bedömningar som pekar på under vilka omständigheter som utvärderingen förefaller ge den största effekten. Närheten mellan de tre parterna är viktig liksom den utvärderade verksamhetens betydelse för organisationen i sin helhet. Uppsatsen avslutas med deklarationen att utvärdering är en "färskvare". Det är viktigt att återföra resultatet till de berörda innan utvärderingen och dess resultat börjar mötas med argumentet att det var ju då.

Den moderna statsvetenskapliga kommunforskningen tog sin utgångspunkt i att studiet av kommuner gav en unik möjlighet att dra generella slutsatser om politik, genom att man hade tillgång till ett stort antal politiska system, som verkar under samma institutionella betingelser. Genom att jämföra kommuner kunde man dra slutsatser om mekanismer i politiska system. Vicki Johansson anknyter i sin artikel "Samhällelig organisering av omsorg och kvinnors andel i lokala parlament" till denna metodtradition. Om uppsatsen på detta sätt är metodiskt traditionell, så är den med avseende på frågeställningen, den generella i feministisk teori grundade tes som ska testas genom kommunjämförelserna, betydligt nyare just i kommunforskningen. Johanssons tes är, att det är omsorgens organisering, som

bestämmer könsmaktsförhållandena. När omsorgen är kollektivt ordnad av kommunen blir maktförhållandet mellan män och kvinnor mer jämlikt. I kommuner som har en kollektiv barnomsorg blir maktförhållandena inom olika samhällsområden mer jämlika än om kommunen har en mer individuellt orienterad omsorgspolitik. I artikeln granskas särskilt om könsrepresentationen i fullmäktige är mer rättvis i de "kollektiva" än i de "individuella" kommunerna, och dessutom diskuteras om samma förhållanden kan återfinnas när det gäller jämställdhet i arbetslivet. Tesen får enligt författaren starkt stöd av data: Kvinnorepresentationen är betydligt bättre i de kommuner som har organiserat omsorgen kollektivt, och sambandet motstår alla alternativa förklaringar som prövas. En ännu mer generell slutsats, som författaren inte själv drar, skulle kunna vara att det faktiskt spelar en roll i samhället vad kommunen gör. Detta är kanske för praktikern en truism, men i vetenskapliga diskussioner som karakteriserar politiken som prat och symbolproduktion, eller som betonar politikmisslyckandena, är det inte självklart.

Den tredje uppsatsen behandlar förändringsprocesser i kommunal organisation. Forskning kring förändringsprocesser är såväl angelägen som vanligt förekommande. Processerna studeras med olika utgångspunkter och med olika fokus. I Elinor Edvardsson Stiwnes uppsats och bidrag till tidskriften är fokus på ideologiska strukturer och deras betydelse för identitetsskapande och organisering vid förändring. Ideologiska strukturer består av handlingar, tankar och dialoger och de framträder i form av bland annat hur individer beskriver organisationen, hur individer fysiskt lokaliseras, hur relationen mellan individer betraktas och i form av de normer som bestämmer hur beslutsfattande sker. Normerna kan till exempel innebära att offentliga uttalanden och beslut enbart har en symbolisk betydelse. I den genomförda studien som ligger till grund för uppsatsen har två förändringsprocesser studerats och jämförts. De ideologiska strukturerna framträder tydligt och ligger till grund för vad som definieras som problem, hur kartläggningen av problemen görs och valet av de individer som ska genomföra arbetet. En viktig slutsats är att den förhärskande ideologin både begränsar och möjliggör handlingar. Det är en viktig förmåga, menar Edvardsson Stiwne, hos ledningen för kommunala organisationer att kunna tydliggöra de ideologiska strukturerna. En sådan förmåga underlättar och stödjer ett fruktbart organisatorisk förändringsarbete. Det kan innebära att avståndet mellan olika grupper som känner sig mer eller mindre hotade i förändringen krymper och kommunikationen förbättras.

Tidskriften avslutas i sedvanlig ordning med bokanmälningar. Jenny Svärd har läst och kommenterar "Kan fylkeskommuner fornyas?" som är sammanställd av Harald Baldersheim. Björn Brorström anmäler två översikter inom nationalekonomin; "De ekonomiska teoriernas historia" författad av Lars Pålsson Syll och "Great economists since Keynes" författad av Mark Blaug.

Med förhoppning om god läsning och en God Jul och ett Gott Nytt År.
Björn Brorström och Henry Bäck